

Prof. dr. Jusuf BAJRAKTARI

## AZEM BEJTA LUFTËTAR I KAUZËS KOMBËTARE SHQIPTARE

**K**a ardhur koha që disa ngjarje dhe figura të rëndësishme të historisë sonë kombëtare të rivlerësohen e të valorizohen konform normave dhe rregullave të mirëfillta të metodologjisë së punës shkencore si dhe mundësive të reja që janë krijuar si rezultat i rrjedhave shoqërore në periudhën e pluralizmit politik dhe të shembjes së bllokadave frenuese të mendimit të lirë.

Instituti i Historisë në Prishtinë në bazë të detyrave dhe obligimeve programore e profesionale po bën hapa të sigurtë gjurmimi, hulumtimi, dhe të trajtimit shkencor mbi bazën e burimeve për probleme të caktuara të projekteve të rëndësishme shkencore.

Padyshim se një nga këto projekte do të jetë hulumtimi dhe trajtimi objektiv i veprës së Azem Bejtës dhe bashkëluftëtarëve të tij. Ky projekt imponohet edhe për faktin se ndonëse për këtë figurë është shkruar edhe në kohën e monizmit, megjithatë rikthimi për të studiuar dhe rivlerësuar kontributin e figurës së tij është një punë ngacmuese e më pergjegjësi profesionale. Edhe pse libri i Ajet Haxhiut „**Shota dhe Azem Galica**”, i botuar në Tiranë në vitin 1976,

ka kryer një mision të mirë drejt njohjes së vlerave kombëtare, megjithatë ai vuan nga skematizmi ideologjik i interpretimit të fakteve sipas nevojave të momentit politik, duke eskivuar me mjeshtri mbështetjen e interpretimeve në dokumentet e kohës. Hulumtimi dhe botimi i dokumenteve të Komitetit Mbrojtja Kombëtare e Kosovës do të jetë një bazë e fortë dokumentare dhe argumentuese për shumë çështje, figura dhe ngjarje të pastudiuara sa duhet të periudhës midis dy luftërave botërore.

Duke i marrë në konsideratë rezultatet e arritura të deritashme rreth trajtimit të figurës së Azem Bejtës dhe epokës së tij, shënimin e këtij përvjetori jubilar, Instituti i Historisë në Prishtinë e shfrytëzon si një pretekst për t'iu rikthyer kësaj teme, e cila të jep mundësinë e depertimit më të thellë e më të kompletuar të vështrimit e studimit gjithnjë e më frymëzues të dijeve dhe vlerave shkencore. Ato do të hapin shtigje të reja si në aspektin e trajtimit metodologjik ashtu edhe në atë problemor e studimor. Mund të thuhet me një siguri mjaft të madhe se studimet e derisotme jo vetëm kryen misionin historik të kohës me të cilin u shfaqën dhe kështu krijuan një pistë solide prej ku u përmbysën përfundimisht vlerësimet antishkencore të historiografisë jugosllave-serbomadhe dhe të cilat kishin përcaktuar këndvështrimin e vlerësimeve denigruese si „Lëvizje Rebele” e mbiquajtur me përçmim si “Lëvizje Kaçake”. Këto vlerësime qëllimkëqia e antishkencore s’ishin asgjë tjetër veçse një vazhdimësi e mendimit të dizajnuar e të determinuar nga motive paragjyquese, duke u përpjekur me çdo kusht që çdo lëvizje të popullit shqiptar për liri, emancipim kombëtar e kulturor,

ta shpjegojnë si "fenomen specifik të një populli të pandërgjegjshëm e primitiv, i cili nuk është në gjendje të kuptojë sa duhet rrjedhat e reja të shoqërive të emancipuara e t'iu nënshtrohet ligjeve të organizmave shtetërore, të cilat synonin të bënë të ashtuquajturat reforma moderne për një shoqëri të civilizuar". Në këtë kontekst Lëvizjen Çlirimtare e cila manifestohet si një vazhdimësi logjike e përpjekjeve të grupeve e individëve të shquar të kohës siç është rasti me Azem Bejtën e figura të tjera të periudhës midis dy Luftërave Botërore, nga ato çarqe antishkencore të mohohen e të trajtohen si "elemente turbulluese, cuba e kaçakë të cilët janë në gjendje vetëm të vrasin, të plaçkisin dhe të mos pajtohen me vendosjen e pushtetit e të ligjit". Për këtë arsye studiuesit kosovarë të kësaj periudhe të prirë nga mendimi koherent e largpamës dhe i qëndrueshëm nga aspekti shkencor i Profesor Ali Hadrit arritën që me grumbullimin e fakteve nga burimet e provincave të ndryshme të kohës ta ndërtojnë tezën e qëndrueshme se këto lëvizje të pakënaqësisë me pushtetin serb e jugosllav nuk janë vetëm një përpjekje momentale, pa ndonjë program të mirfilltë politik, por ato ishin parasegjithash përpjekje e një lëvizje të rezistencës në vazhdimësi, e kryengritjeve të një populli që gjakonte lirinë dhe pavarësinë e tij kombëtare në kohë dhe rrethana të caktuara. Lëvizja Çlirimtare në ballë të së cilës u vu një personalitet si Azem Galica, së shpejti do të arrijë t'i bëjë me dije opinionit kombëtar dhe atij ndërkombëtar se Kosova si një vatër e kryengritjeve të vazhdueshme antiosmane dhe pushtuesve të tjerë që fatkeqësisht do të jenë më të egër e më gjakatarë se pararendësit e tyre kishte për qëllim bashkimin kombëtar.

Mund të thuhet me përgjegjësi të plotë se studimet e deritashme kanë arritur të ndreqin deri diku vlerësimet destruktive të historiografisë jugosllave se shqiptarët si „popull primitiv“, siç i quanin ata, gjoja se i rezistojnë vendosjes së rregullit, qetësisë dhe orgnizimit shoqëror duke mos i kuptuar rrjedhat historike. Andaj edhe shënimi i këtij jubileu shpresoj se do të sherbejë për nxitje të reja të gjurmimit, hulumtimit, studimit dhe vlerësimit të korpusit të gjerë të burimeve relevante historike për të frymëzuar individë e institucione kompetente që të merren me këto studime. Dua të besoj fuqimisht se përpjekjet e studiuesve tanë do të shkojnë në dy drejtime komplementare: në atë të mbështetjes argumentuese mbi burimet historike të dorës së parë dhe të valorizimit të mendimit shkencor e të vertetës të qëndrueshme përballë stuhive të kohës.

Ne do të bëjmë përpjekje maksimale që me studimet e ardhshme të ndriçojmë të kaluarën tonë, në mënyrë që të kuptojmë drejtë aktualitetin dhe të krijojmë mundësitë për një të ardhme më të mirë e më të avancuar të brezave që po vijnë.